

U 23

1639. Nov. 11.

35

DISSERTATIONES
DE ANTIQVA ET NOVA
GERMANORUM
POESI,

ET UTRIUSQUE VINDICIBUS,
ALUMNORUM QVORUNDAM

GYMNASII ELISABETANI
VERNILES;

PUBLICÆ ET SOLENNITER
III EID. IXBRES.

A. C. clō lōc xxxix.

HABENDAS

L. M. Q.

INDICIT

CHRISTOPHORUS COLERUS

HISTORIARUM PROFESSOR

ET BIBLIOTHECARIUS.

VRATISLAVIÆ, Typis GEORGI BAUMANNI.

550812

Lectori Germanicæ Lingvæ
Studioſo

S. D. P.

Cornelius Tacitus, *hominum, morum ac temporum prudentissimus, ex veri tripode quasi Delphicus quidam Apolla ita respondet:* ^a Rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut, quemadmodum temporum vices, ita morum (addo & studiorum) vertantur: nec omnia apud priores meliora, sed nostra quoque ætas multa laudis & artium imitanda posteris tulit. *Uti enim nemini hominum, ita & nulli atatum veritas soli occupata, nec via ex novo aliquo invento querendi famam ex omni arte ab antiquis quidem anticipata, praelusa est; multumque materia nobis & posteris nostris relictum est, quâ cum antiquis certare, arend, & vincere palma in medio posita sit. Dicendum quidem, scribendum, sentiendum cum sapiente & docta antiquitate, sed tamen, ne in sensa & verba sapientis illius Magistra serviliter juremus, providè caveamus. Ab Oraculo itaque hoc effatum Romani sapientis manifeste existimemus:*

^b Non negaverim fuisse veteres alii spiritus viros, & ut ita dicam, à Diis recentes: neque enim dubium est, quin meliora mundus nondum effoetus ediderit: ingenia tamen omnibus consummata fuisse pernego. *Quis enim mediocriter etiam hujus placiti intelligens pertinaci ausu Johanni Barclajo, florentissimo hujus seculi, ac in comparationem antiquorum exorto scriptori obstrepare ausit, in hanc sententiam patissimum differenti:* ^c Omnia secula certum suum ac peculiarem genium habere, qui mortalium animos in certa quædam inventa & studia inflectere soleat: modo in barbariem homines nasci, post faciliioribus animis mansvescere, & post secula aliquot ad stitutum

patum primâ caligine ingenium redire: orbemque sapius cultis hominum moribus enituisse, subsidentemque deinde industriam velut quædam nube subductam esse. *Hi variantes & mutabiles sæculorum genii Græca & Romana Rerumpublicarum per vicissitudines temporum, incrementa, decrementa & recrementa sua, tam morum quam studiorum, ex divina dispositione alterantium, diligenti hujus rei inquisitori facile patebunt. Sed post Trajani tempora cum inclinante magis magisque imperio ingenia & studia simul deteri & deflorescere ceperunt, donec tandem Oriens totus cum Græcia sed illa scientiarum antiqua & matre ingeniorum fecundissima, in servitutem Turcicam cum jactura irreparabilis illius thesauri excideret. A quo tamen servitutis iugo in solatium tanta jactura, et salutem Christiani Orbis, extorres quidam ingeniorum æternitati educandorum natii Magistri, ut tertius aliquis Cato restauranda Romana Reipub., ita hi litteris in Italiam transferendu cælo quasi lapsi sunt; ex quorum Scholâ, tanquam ex equo Trojano, tot magni viri & Praeceptores generis humani, tanquam Colonia bonis mentibus excolendu recepta, in sinum Medicorum Principum, & præcipuè Leonis X. Pontificis Maximi ex ea familia bono renascentium litterarum in id bonorum fastigium evecti ceciderunt: sub qua Principe in Italiâ Græca & Romana studia pluvialis sæculis tantum non emartua, spiritum & sanguinem excitatis undique ingenis receperunt. Cujus cultura & politura gloria non intra solius Italia terminos se continuit, verum etiam trans Alpes in Galliam, invitante Francisco Rege I. hujus nomenclationis singulari tum temporis Evergetâ, transvolavit. Germanos vero priuscos Tacitus, Romanus quidem homo, sed morum nostratum priuscorum diligentissimus observator, & æquissimus censor, litterarum secreta ignorasse, et nulla ævo suo ipsius litterarum monumenta fuisse, affirmat: d De modo Sed tamen idem etiam Scriptor noster, primigenios nostros Majores eorum laudis elogio honestat, e nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse: f carminibus antiquis (quod unum eis memoria & annalium genus fuisse perhibet) heroum suorum gesta celebrasse, ac in prælium iuvros illo casu sibi animos, futuraque pugna fortunam auguratos fuisse.*

A 2

Quicquid

Quicquid sit, tamen ex genuina hostici praconis confessione priscos no-
 stros Germanos, utut magis Ennii vocabulis armipotentis, quam sapi-
 entipotentis, tamen tinctos, si non imbutos, atq. bonarum artium ac no-
minatum Praefectos non fuisse planè rudes ac ignaros; sed potius more bel-
licos Populi & ex nimia sapientiâ modum tenuisse. Eo enim tempore,
 g. Agric. quo Romani priscos gentis nostra Patres armis tentarunt, Poësin in u-
 c. 4. su fuisse, idem Cornelius noster, suis negligentiam exprobens, prodit;
 ubi de Arminio liberatore à Romanis Germania, insidiis nostrorum,
 h. Annal. nunquam armis victo, ita scribit: h. Canitur adhuc barbaras apud
 2. c. 86. gentes; Græcorum Annalibus ignotus, qui sua tantum mi-
 rantur: Romanis haud perinde celebris, dum vetera extolli-
 mus, recentium incuriosi. Porro hanc studii gloriam ante hos o-
 cliugentos ac plures annos, ante & post tempora etiam Caroli Magni,
 vixisse, constat ex Melchioris Haimins feldii Goldasti antiqui-
 tatum tam exoticarum quam Germanicarum experientissimæ Paræne-
 tics: Wilerami in Canticum Canticorum Paraphrasi, quam
 Paulo Merulæ Cosmophrapho illi celeberrimo debemus; atq. ex
 incerti cujusdam Teutonicæ Poetæ Rythmo Germanico de
 S. Annone Colonienſi Archiepiscopo ante hos quingentos aut
 circiter annos scripto: quem MARTINUS OPITIUS singularis ver-
pacula lingua illustrator ac Poëtica vindex primus ac princeps, paullo
 ante fatalem morbum, tanquam cygnæam cantionem, Animadversio-
 nibus illustratum, ineditum antea, Germania sua in arctissimum studii
 pignus ac ultimum Valæ commendavit. Plura hac de materia verba
 facerem, nisi nunquā satis laudatū viri, Goldastus, Merula, Taub-
 mannus, Opitius & alii eam mihi gloriam pracerpsissent. Sed quod
 Germania sequioribus tot atatibus veterem illum Musæ suæ genium non
 continuaverit, ac in meras nugas & deliramenta degeneraverit, cau-
 sa est, tam fatalis illa, ut aliarum rerum, ita & politura ac barbariei
 circumvolatio ac peritio; tum quod dux et auctor defuerit, qui ani-
 mosè illud Augiæ stabulum, clavā, ut sic dicam, masculi ingenii & spi-
 ritus Herculeā pargaret. Multi quidem votis & suspiriis ac quere-
 is stuporem illum obtusum & supinam inertiam detestati sunt: alii
 etiam

etiā erubuerunt & indignati sunt: nemo tamen seriò ac bona fide de vin-
 diciis tanti amissi ornamenti cogitavit. Sed gloria hæc quanta quanta
 est Opitio ad illustrandas litteras ac Linguam nostram cœlitꝝ quasi
 misso, unicè reservata est. Quamobrem cum Græci Encyclopadiam &
 orbem scientiarum & artium suo; Romani illorum amulū suo; ac ho-
 diè Itali, Galli, Hispani, Angli & alii suo quisq. idiomate prodiderint;
 cur nos etiam sermone patrio animi sensa exprimere pudeat & pigeat?
 Majestatem (ut alia præteream) ut Reipub., ita etiam Germanicæ
 lingvæ, si quis alius Caesarum Germanicorum summam conciliavit
 Rudolphus I. Habsburgicus, ille Augustalis & Archiducalis
 Domus Austriacæ (quam ut DELLſator & ſtator Imperiorum,
 nobis ac ſera poſteritati florentem conſervet, fideles ſubditi comman-
 vota meritò concipimus) progenitor. Is enim Imperator praglo-
 rioſiſſima memoria in Comitibus Anno Chriſtiano cly cclxxii. No-
 rimbergæ habitis, cum unanimi omnium Imperii Ordini conſenſu, edi-
 ctò publicè ſanxit, ut deinceps in curiis, tribunalibus, contracti-
 bus non aliâ quam Germanicæ lingvæ admitteretur. Quod
 non tam ideo factum, ne quæ frauſ fieret contrahentibus, Latine Lin-
 gvæ omnino expertibus, quam potius ea ratio ſapientiſſimum illum
 Auguſtum incitavit, quod hoc ipſum ad publicum Germaniæ decus per-
 tinere exiſtimaret, ne peregrinum idioma Patrio præferri pateremur.
 Quod obſervatum ex Chriſtophori Lehmanni Spirenſi Chro-
 nico, cum ſequenti ex Chriſtophori Forſtneri inſignis noſtra & l. 2. c. 45.
tatis Politiæ & nunc Cancellarii Würtembergici ^{l. 4. l. 2. &} Notis in Taciti
tum Politiæ excerpto, vir multijugæ ac ſumma eruditionis & emi-
nentis dignationis, NICOLAUS HENELIUS J.C. ^{l. 5. c. 107. k p. 160.}

ingens præſidium ac dulce decus meum, monitor opportunus mihi ſuggeſſit. Is enim in ſchedis ſuis Miſcellaneis,
 quas Otium Anni xxxiii. Vratiſlavienſe inſcribit, ineditis ad-
 huc, ſed publica luce digniſſimis, ex Forſtnero hac allegat: Apud Bo-
 hemos & Moravos legem eſſe, ne cui Illuſtri vel Equeſtri
 ordine nato cujuſquam hereditatem cernere, prædiave
 poſſidere liceat, niſi lingvæ Sclavonicæ perito. Hac Ne-
 ſtor ille Vratiſlavienſis. Hoc

Hoc laudabile institutum utinam hodie apud nos religiosius, quam fieri solet, observaretur, nec vile crederemus, quicquid domi nascitur, pudendo nobis exemplo: cum lingua Germanica majestate, ubertate, splendore rerum, & verborum, ac totis viribus, nervus actoris orationis sibi constans nulli exterarum secunda esse possit. Quemadmodum vero Germanica Poësis, ac universa prope lingua ex fatali superiorum seculorum inertia instar anūs pannis annisq. obsita inornata jacuit, ita nostra atate instar Manadis insana, aut Bacche bacchantis, aut meretricis prostituta, tot exoticis verborum et formularum inquinamentis, versicolor, et ridiculis quasi monstris picta incedit; judicio Matthiae Berneggeri sapientissimi olim Thaletis mei. Quis summus vir quanta cum indignatione stultam novorum hominum histrioniam detestetur, et quanti Opitii, se veri in hanc morum ac lingua corruptelam Aristarchi virgulam censoriam extulerit, malo lectorem ex ipsius Doctoris mei conceptis verbis, quam meis cognoscere. Nos Germani (inquit) Germanicam linguam, quæ aliis quibusq. selectissimorum verborum splendore, pulcherrimis & admirandis periodorum ductibus, & universa orationis elegantia non cedit, ipsimet numeramus in postremis: nec excolimus non modo: sed & exoticorum verborum, ut putamus, emblematis, ut res est, inquinamentis mirificè foedamus. Dicis in sentinam durare hanc linguam, ad quam reliquarum sordes torrente promiscuo deferantur. Jam à Latinis, jam à Gallis, Hispanis etiam ac Italis mutuamur, quod domi longè nascitur elegantius. Horum hominum sinisteritatem, in Aristarcho suo multo sale perfricuit MARTINUS OPITIUS: quem Germaniæ VIRGILIUM posteritas dicet. Quamquam nec nostra sic incuriosa suorum ætas est, ut non animadvertat exorients hoc novum sidus. Hæc ille verè vaticinatus est; quo Catone contenti eritis, cujus judicio si quicquam adstruxero, nugæ egero. Hoc dico, quod Opitio divinitus dato duce & Coryphæo, hætenus nostris temporibus decantandis decora ingenia, per vestigia Opitiana gloriæ grassantia, & in publico famæ theatro sese ostendentia, non defuerint. Cum igitur ista fax honestarum mentium & emulationis ardor nostram quoq. juventutem non mediocriter accenderet, serius eram hortator & manu-
ductus nonnullis non contemnenda expectationis alumnis, ut de Germa-

nica

nica Poësi Veteri & Nova pro mediocritate ingenii sui, prosa, versa, Græcâ, Latinâ, Germanicâ oratione aliquid disserere coherentur, atq. ea occasione saluatim & summatim OPITII recordarentur. Sane melius

Nemo OPITIUM referre quirit ac OPITIUS.

Sed cum Adolescentes illi ex imprudenti quadam pietate in mare illud Opitianarum laudum se immerisissent, veritus ego, ne virtutem, ac gloriam divini hominis culpa vernilis ingenii magis detererent, quam amplificarent, onus illud, tam teneris adhuc cervicibus agrè ferendum, meis humeris imposui; atq. Manibus mei Civis, ac dum viveret, amicissimi, ex communi Patriæ jure ac commercio similium studiorum, citra ambitionem, sola pietatis professione, Laudationem qualemcung. & à bonis & aqvis arbitris facile excusandam consecravi. Non vero tutius & securius in portu judicii publici, quam vestrâ, Magnifici, Nobilissimi, Amplissimi, Reverendi, Excellentissimi, Doctissimi, Clarissimi Viri, Macenates, fautores, amici, indulgentiâ, faventiâ & lubentia sublevatus acquiescam: quos submisit, obnixè & humaniter invito, ut pro amore & studio in Germania libertatem, fidem, linguam & decus atq. ejusdem vindices acerrimos, huic rerum scena interesset, atq. Dissertationes nostras aqvis auribus & animis accipere dignemini. Vos enim hoc factò. Liviani illius Senis exemplum secuti, qui ipsimet vos olim alumnos & adolescentes gloria seniorum succevisse probe meministis, pro summâ aqvitate vestra surculos illos ad vestram virtutem & famam consurgentes lati aspicietis: imo Doctores pariter & Auditores hujus Gymnasii, ubi hac mediocritas & parva ingenii pericula si non laudari, tamen non improbari, senserimus, ad majora enitendi calcar & stimulum inveniemus. Valete Macenates, Fautores, Amici, & me qualemcung. Choragum cum choro isto bonarum mentium silentio & faventia foveite & attollite. P. P.

IV. ID. IXBRES Propriè MARTINALIUM Anni

Christiani clb lxxix.

Series

Series Personarum.

Dicent horis	I. Matu- tinis	1. Prologus: benevolam attentionem orans car- mine Germanico. Johannes Georgius Hacken- wald. Oppav. Sil.
		2. De { 1. Carmi- { 1. Græco: Elias Myhmer Laudē { ne { Glogov. Sil. Poëſeos { 2. Germanico: Georgius Germani- { Gebhardus Nimicens. Sil. ca in { 2. Oratione Latinā: Samuel Scholtz. Leorinus Sil.
		3. Epilogus; pro attentione gratiam habens, pe- tensq; ut à meridie horā primā iterum compa- reant Auditores. Fridricus Vollgnadt. Fra- tislaw. Siles.
	II. Pome- ridianis.	1. Prologus benevolam aurium operam orans. Philippus Jacobus Sachs. Vratisl.
		2. Iugen- { 1. Oratione Latinā, Marcus Zweißer. tes { Bolesl. Sil. { 2. Car- { 1. Latino Caspar Kirch- mine { nerus Bolesl. Sil. { 2. Germanico: Christia- nus Calixtus Vratisl.
		3. Conſo- { 1. Oratione Latinā, Samuel Hart- lantes { mannus Wolav. Sil. { 2. Carmine Germanico: Andreas Scholtz Bolesl. Sil.
		4. Epilogus; Gratias pro attentione aget, Johannes Tilgnerus. Vratisl. Sil.

